

Vastaus valtuustoaloitteeseen 7/2022: Kirkkonummen järvien sekä rannikko- ja virtavesien kunnostaminen

Rakennus- ja ympäristölautakunta 26.09.2023 § 121
472/10.03.01.03/2022

Valmistelija	Ympäristöpäällikkö Anu Hynninen, ympäristötarkastaja Elina Röman, etunimi.sukunimi@kirkkonummi.fi, puh. 09 29671 (vaihe)
Päätösehdotus	<p>Ympäristöpäällikkö Hynninen Anu</p> <p>Rakennus- ja ympäristölautakunta päättää esittää kunnanhallitukselle ja edelleen kunnanvaltuustolle seuraavan vastauksen valtuustoaloitteeseen 7/2022: Kirkkonummen järvien sekä rannikko- ja virtavesien kunnostaminen.</p> <ul style="list-style-type: none">- Tuloksellinen vesiensuojelutyö edellyttää kattavaa suunnittelua, valuma-aluelähtöistä tarkastelua ja monivuotisia toimenpiteitä. Kirkkonummen kunnassa ei ole nykytilanteessa varattu ylimääräisiä resursseja koko kunnan kattavan vesiensuojelutyön koordinoimiseen, rahoitusten hakuun tai hankkeisiin liittyvään raportointiin, viestintään ja neuvontaan, eikä tällaista työtä ole toisaalta säädetty kunnan lakisääteiseksi tehtäväksi. Kunnalla tai sen yksittäisellä työntekijällä ei ole laadukkaiden ja kustannustehokkaiden vesiensuojeluhankkeiden koordinointiin tarvittavaa asiantuntemusta (hydrologia, kalasto, vesiluonto, paikkatieto, hankinnat, maanrakennus- ja tekninen osaaminen, rahoitushaku, raportointi). Nykyinen toimintamalli, joka perustuu pääosin ylikunnallisiin ja monivuotisiin hankkeisiin, on koettu hyväksi ja kustannustehokkaaksi, eikä sitä ole syytä muuttaa.- Pitkäjänteisen vesiensuojelutyön mahdollistamiseksi kunta sitoutuu Veikkolan järvien ja virtavesien kunnostustyöhön varaamalla vuosille 2024–2028 tarvittavat määrärahat (50 000 €/vuosi). Ilman pitkäkestoista sitoumusta ei vesistöjen kunnostusta voida toteuttaa parhaalla mahdollisella tavalla.- Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry:ltä (LUVY) pyydetään jatkossa tiivis vuosiraportti, joka sisältää tiedot kunnan alueella tehdyistä toimenpiteistä eri vesiensuojeluhankkeissa.- Kunta kehottaa paikallisia toimijoita hakemaan aktiivisesti ympäristönsuojeluavustuksia erityisesti vesiensuojelutyöhön.
Käsittely	Esittelijä lisäsi kokouksessa pykälän liitteeksi valtuustoaloitteen Kirkkonummen järvien sekä rannikko- ja virtavesien kunnostamiseksi.
Päätös	Rakennus- ja ympäristölautakunta päätti päätösehdotuksen mukaisesti.
Selostus	<p>Lainsäädännöllinen tausta</p> <p>Laki kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta (64/1986, Kyhl) velvoittaa kunnan alueellaan valvomaan ja edistämään ympäristönsuojelua siten, että luontoa ja muuta ympäristöä suojelemalla, hoitamalla ja kehittämällä turvataan kunnan asukkaille terveellinen, viihtyisä ja virikkeitä antava sekä luonnontaloudellisesti kestävä elinympäristö (Kyhl 3 §). Kunnan tulee huolehtia omalta osaltaan ympäristönsuojelun suunnittelusta ja kehittämisestä, antaa ohjausta, neuvontaa, lausuntoja, seurata ympäristönsä tilaa ja huolehtia ympäristönsuojelua koskevasta tiedottamisesta, valistuksesta ja koulutuksesta (Kyhl 6 §).</p>

Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004) velvoittaa alueellisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen laatimaan selvityksen vesien ominaispiirteistä ja ihmisen aiheuttamista vaikutuksista vesiin, järjestämään vesien seurannan sekä valmistelevaan vesienhoitosuunnitelman ja toimenpideohjelman toimivaltaansa kuuluvalla vesienhoitoalueella. Alueellinen vesienhoitosuunnitelma ja toimenpideohjelma tarkistetaan kuuden vuoden välein (laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä 19 §). Vesienhoidon yleisenä tavoitteena on saada joet, järvet, rannikkovedet ja pohjavedet hyvään tilaan ja estää vesien tilan heikkeneminen (laki vesienhoidon järjestämisestä 1 §).

Valtioneuvosto hyväksyi 16.12.2021 vesienhoitosuunnitelmat ja merenhoitosuunnitelman vuosille 2022–2027. Vesienhoitosuunnitelmissa ja niitä täydentävissä toimenpideohjelmissa esitetään tietoa vesien tilasta ja niihin vaikuttavista tekijöistä sekä tarvittavista toimista, joilla vesien hyvä tila aiotaan saavuttaa ja ylläpitää. Toimenpideohjelmat konkretisoivat suunnitelmien toteuttamista myös paikallisella tasolla. Toimenpiteiden toteuttamisen vastuutahoiksi on nimetty ministeriöt, ELY-keskukset, kunnat, kuntien vesilaitokset, yritykset, asukkaat ja muut paikalliset toimijat. Vesiensuojelun tavoitteiden saavuttaminen edellyttää kaikkien toimijoiden panostusta vesiensuojelutyöhön.

Kirkkonummen kunnan vesiensuojelutyö

Uudenmaan vesienhoidon toimenpideohjelmaa toteutetaan yksikön toimesta sekä ylikunnallisissa yhteistyöhankkeissa. Uudenmaan vesienhoidon toimenpideohjelman tavoitteet on huomioitu asiantuntijapalveluihin varatuissa määrärahoissa ja ympäristönsuojelun avustusten jakoperusteissa.

Kirkkonummen kunta tukee paikallisten toimijoiden vesiensuojelutyötä myöntämällä vuosittain ympäristönsuojeluavustuksia rekisteröidyille, yleishyödyllisiksi katsottaville, voittoa tuottamattomille yhdistyksille 30 000 €:n edestä.

Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry (LUVY) on yhdessä kuntajäsenten kanssa laatinut pitkän tähtäimen suunnitelmia ja vesistöaluekohtaisia vesistövisioita vesien kunnostustyön käynnistämiseksi. Yhdessä kuntien kanssa on myös muodostettu tahtotila Itämeren rannikkovesien tilan parantamiseksi. Kirkkonummen kunta on sitoutunut kahteen eri visioon: Länsi-Uudenmaan rannikkovesivisio 2050 (2022–2028) ja Elinvoimainen ja esteetön Siuntionjoki 2030 (2019–2024).

Osana Länsi-Uudenmaan rannikkovesivisiota on kunnanvaltuuston päätöksen 28.02.2022 § 16 mukaisesti sitouduttu Estbyänin vesistön pitkäjänteiseen kunnostustyöhön. Kunnostukseen osoitetaan vuosittain 30 000 euron määräraha. Estbyänin valuma-alueelle laaditaan tarkennetut toimenpidesuunnitelmat, joiden perusteella kunta ja muut toimijat voivat toteuttaa toimenpiteitä vesistön eri osissa. Vuonna 2023 on aloitettu Jolkbyån tarkennetun kunnostussuunnitelman laatiminen inventoimalla mahdollisia vesienhallintakohteita paikkatietotarkastelujen ja maastokartoitusten avulla. Hankkeen aikana on muun muassa seurattu virtavesien ja meriveden laatua, kartoitettu Tavastfjärdenin kalastoa ja laadittu Tavastfjärdenin kunnostussuunnitelma.

Kunta on sitoutunut Elinvoimainen ja esteetön Siuntionjoki 2030 -visioon tekemällä kuusivuotisen yhteistyösopimuksen Siuntionjoen vesistöalueen kuntien ja LUVY ry:n kanssa. Hankkeessa on mm. laadittu

kunnostussuunnitelmat Heparille ja Petäjärvelle, toteutettu kunnostuksia (mm. Heparin kosteikko, tehokalastus), pidetty yleisötilaisuuksia, annettu hevostallineuvontaa, tutkittu alueen kalakantoja ja seurattu veden laatua ja tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuutta. Vuoden 2023 toimenpiteisiin sisältyy mm. tehokalastuksia, pellonpiennartilaisuus ja veden laadun seuranta. Lisäksi valmistellaan Stora Lonoksin kunnostussuunnitelmaa, Heparin pohjapatohanketta ja Alhonsuon kosteikkosuunnitelmaa.

Veikkolan järvien kunnostukseen on varattu vuosittain 30 000 euron määräraha. Vuonna 2022 tapahtuneen jätevesivuodon johdosta Kirkkonummen vesi osoitti lisäksi hankkeelle kertaluonteisen 30 000 euron avustuksen. Pitkäkestoista sopimusta kunnostustyön jatkamisesta ei ole tehty. Veikkolan järville on laadittu kunnostussuunnitelmat, jotka ohjaavat toimenpiteiden suunnittelua. Alueella on tehty mm. hulevesien, kalaston ja järvien veden laadun tutkimuksia, Lamminojan kunnostuksia, selvitetty sisäisen ja ulkoisen kuormituksen suhdetta, valmisteltu hulevesiselvitystä ja hulevesikosteikon rakentamista, toteutettu tehokalastuksia, neuvottu maatiloja, annettu jätevesineuvontaa ja pidetty yleisötilaisuuksia.

Kunta on mukana Länsi-Uudenmaan kuntien ja LUVY ry:n rahoittamassa hajajätevesihankkeessa, johon osoitetaan vuosittain 20 000 euron määräraha. Hankkeessa neuvotaan asukkaita puhelimitse, sähköpostitse ja kiinteistökäynneillä jätevesien käsittelyyn liittyvissä kysymyksissä. Vuosina 2014–2022 on kunnan alueella tarjottu kiinteistökohtaista neuvontaa yhteensä 1516 kpl kiinteistöille.

Kunnan alueella on myös muita hanketoimijoita. WWF:n organisoimassa Rankku-hankkeessa suunnitellaan parhaillaan Hemträsketille kaksitasouomaa ja kosteikkoa. Tollsträsketin alueen vesiensuojeluratkaisut ovat suunnitteilla.

ELY-keskuksen koordinoima Rannikkovesien kunnostusverkosto on Varsinais-Suomen, Uudenmaan ja Satakunnan alueiden toimijoista koostuva verkosto, jonka tavoitteena on edistää rannikkovesien tilan paranemista. Verkostossa jaetaan kokemuksia hyvistä käytännöistä ja tarjotaan asiantuntija- ja vertaistukea alueen toimijoille. Hankkeessa on laadittu mm. Harasatsvikenin ja Bockfjärdenin alueen kunnostussuunnitelma.

Ympäristöpäällikkö on mukana LUVY:n koordinoimien visioiden, Veikkolan vesistöhankeeseen sekä muiden kunnan alueella toimivien vesiensuojeluhankkeiden, kuten Rannikkovesien kunnostusverkoston, Länsi-Uudenmaan hajavesihankkeen ja Länsi-Uudenmaan rannikon elinympäristökunnostukset -hankkeen (RANKKU) ohjausryhmissä.

Kunta on teettänyt useita vesiensuojelua tukevia selvityksiä ja kunnostussuunnitelmia, kuten Kirkkonummen pienvesiselvitykset (2016 ja 2018), Mankinjoen ja Estbyånin vesistöjen sähkökoekalastukset (2019), Loojärven hajakuormitus selvityksen ja kunnostussuunnitelman (2020), Syväjärven perustilaselvityksen (2012), Syväjärven kunnostussuunnitelman (2018), Syväjärven hoitokalastuksen (2019) ja Lapinkylänjärven kunnostussuunnitelman oheisselvityksineen (2023–2024). Järvien ja merialueen vedenlaatua tarkkaillaan vuorovuosittain kunnan toimesta. Vuonna 2023 toteutetaan Loojärvellä koekalastukset ja järven kunnostustyö Espoon kanssa aloitetaan vuonna 2024. Kunta käyttää lisäksi merkittävän määrän resursseja (työaikaa) vesihuoltolain mukaisiin valvontatehtäviin (esim. vapautushakemukset, ohjaus, neuvonta)

ja haja-asutuksen jätevesien hallintaan, jotka osaltaan vaikuttavat kunnan vesistöjen tilaan.

Kunnan alueella on myös useita muita toimijoita, jotka tekevät vesiensuojelutyötä vapaaehtoistyönä tai valtion tai kunnan myöntämien avustusten turvin. Näitä toimijoita ovat mm. Virtavesien hoitoyhdistys (Virho), Pro Estbyån, Pro Morsfjärden, Sjökulla fiskelag, Haapajärven osakaskunta, Kylmälän kalastuskunta, Luoman kyläyhdistys, Tampajan-Särkijärven vesiensuojeluyhdistys ja Lappböle fiskelag.

Vuonna 2023 Kirkkonummen kunnan alueella toteuttavia vesiensuojelutoimenpiteitä ovat muun muassa: pintavesien meriseuranta (kunta), veden laadun rannikkoseuranta (ELY), Meikon pohjaeläintutkimukset (ELY), Veikkolan vesistöhanke (Perälänjärven, Lamminjärven ja Kaljärven veden laadun seuranta, Kaljärven tehokalastus, Veikkolan hulevesitoimet, LUVY), Siuntiojoki-hanke (Heparin, Petäjäjärvi ja Heparin kosteikkoseuranta, Heparin tehokalastus ja pohjapadon valmistelu, Stora Lonoksin kunnostussuunnitelma, LUVY), Heparin hapetus ja vesikasviniitto (Kylmälän ja Sjökullan osakaskunnat), Petäjäjärven vesikasviniitto (Kylmälän ja Sjökullan osakaskunnat), laitosten velvoitetarkkailut (lupavelvolliset laitokset), Loojärven koekalastukset (kunta), Kvarnbyjoen ja Jolkbyjoen virtavesikunnostukset (Virho) ja vesikasviniitto (Pro Estbyån ry), Blindsundetin ja Medvastundetin vesikasviniitot (Kirkkonummen Kala- ja Metsämiehet ry ja Pro Morsfjärden ry), Lapinkylänjärven kunnostussuunnitelma, siihen liittyvät selvitykset ja tarkkailut (kunta) ja vesikasviniitto (Lappböle Fiskelag), Jolkbyjoen kosteikkojen ja kaksitasouomien suunnittelu (LUVY ja WWF), haja-asutuksen jätevesineuvonta Ingelsissä ja Humaljärvellä (LUVY, kunta) ja vesihuoltolain mukaiset tehtävät (kunta). Lisäksi pidetään yhteistyökokouksia eri toimijoiden ja naapurikuntien kesken, laaditaan tiedotteita ja järjestetään yleisötilaisuuksia.

Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry (LUVY) koordinoi nykyisellään valtaosaa kunnan alueella toimivista hankkeista. LUVY:n organisaatio tarjoaa vesistöhankeisiin asiantuntemusta vesiensuojelun eri osa-alueilta (hydrologia, kalasto, vesiluonto, paikkatieto, hankinnat, maanrakennus- ja tekninen osaaminen, rahoitushaku, raportointi) ja lisäksi yhdistyksellä on pitkäaikainen kokemus ulkopuolisen rahoituksen hakemisesta eri rahoituslähteistä sekä hankeraportoinnista. Ulkopuolista rahoitusta haetaan yleensä kuntarajat ylittävillä hankkeilla, koska sen katsotaan olevan kustannustehokasta ja tarkoituksenmukaista.

Kirkkonummen kunnan on noudatettava kaikessa toiminnassaan hankintalakia (laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista, 1397/2016), eikä se voi tehdä puitesopimusta LUVY:n kanssa ilman hankintalain mukaista kilpailutusta. Puitesopimuksen kilpailuttamisen myötä kunnan tulisi sitoutua kilpailutuksen voittaneeseen toimijaan, joka ei välttämättä olisi LUVY. Hyväksi todettu toimintamalli LUVY:n koordinoimista ylikunnallisista ja pitkän aikajänteen visioista menetettäisiin.